

Näkökulmia kirkon vapaaehtoistoimintaan Korona-kriisin aikana

Seurakunnan vapaaehtoistoiminnassa pitää ottaa huomioon ohjeet, jotka on annettu koronavirustartuntojen ehkäisemiseksi. www.evl.fi/korona; www.thl.fi

Koronakriisi on innostanut monia ihmisiä auttamaan heitä, jotka tarvitsevat tukea ja apua. Seurakunnassa on tärkeä sopia vapaaehtoistoiminnan koordinoinnista poikkeusolojen näkökulmasta. Erityisesti on syytä sopia uusien vapaaehtoisten perehdytyksestä ja tukemisesta koronaohjeiden näkökulmasta. Auttamishaluiset ihmiset tulee haastatella, ja heille tulee löytää sopivia tehtäviä.

Vapaaehtoistyöhön voi osallistua vain täysin terveenä.

Yli 70-vuotiaat ovat merkittävässä roolissa kirkon vapaaehtoistoiminnassa. Heitä tulee ohjata toimimaan esimerkiksi puhelimitse tai verkossa. Hallituksen ohjeiden mukaan yli 70-vuotiaita veloitetaan pysymään erillään lähikontakteista mahdollisuuksien mukaan (karanteenia vastaavat olosuhteet). Yli 70-vuotiaat vapaaehtoiset voivat kuitenkin hoitaa tärkeitä tehtäviä esimerkiksi kartoittamalla avun tarvetta tai koordinoimalla apua puhelimitse.

1. Ystäväpalvelu/lähimmäispalvelu

Kaikki ystävätöiminnan/lähimmäispalvelun kasvokkaiset tapaamiset on keskeytettävä toistaiseksi. Ystäväpalvelun lähimmäisiin kannattaa olla yhteydessä puhelimitse tai verkon välityksellä. Esim. puhelimitse voi lähimmäisen tilannetta tukea:

- Kysele kuulumiset, kuuntele ja anna aikaa
- Varmista, että hän saa tarvittaessa apua esimerkiksi kaupassa/apteekissa käyntiin
- Onko hänellä ruokaa ja lääkkeitä, ja saako hän apua omaisiltaan tai kunnalta?
- Muistuta arjen rutiineista
- Vapaaehtoiset ilmoittavat ystävän/lähimmäisen tarpeista sovitun mukaisesti työntekijälle.

2. Asiointiohje vapaaehtoiselle esimerkiksi kaupassakäyntiin

Sovi asiointikäynneistä seurakunnan vapaaehtoistoimintaa koordinoivan henkilön kanssa.

Kaikessa asiointiavussa tulee muistaa turvaetäisyys, joka on vähintään noin kaksi metriä. Oireetonkin ihminen voi kantaa virusta ja siten tartuttaa muita.

Ennen asioinnille lähtöä pese kätesi ja myös heti palattuasi kotiin. <https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/taudit-ja-torjunta/infktioiden-ehkaisy-ja-torjuntaohjeita/kasienpesu-ja-yskiminen>

Asiointiavussa tulee käyttää kertakäyttöhanskoja ja ottaa käsidesi mukaan, jos mahdollista. https://www.ttl.fi/wp-content/uploads/2016/11/Malliratkaisu_Kertakayttokasineiden_riisuminen.pdf

Käteisen rahan vastaanottamista tulee välttää asiointiavussa. Maksamisessa kannattaa käyttää verkkomaksamista, laskua tai esim. Mobilepayta. Maksun hoitamisesta on hyvä sopia ennakkoon mahdollisuuksien mukaan.

Kylmäketjusta tulee huolehtia matkalla kaupasta asiakkaan luo. Kylmälaukku on tarpeellinen varsinkin silloin, kun asiointimatka kestää yli 30 minuuttia.

Vapaaehtoinen voi noutaa valmiiksi tilatun ja maksetun tai laskutettavan kauppakassin/ lääkkeet ja toimittaa ne asiakkaan kotiin. Tuotteet toimitetaan asiakkaan ulko-ovelle, jotta lähikontaktia ja tartuntavaaraa ei synny. Soita ovikelloa tai soita asiakkaalle puhelimella ja varmista, että hän ottaa toimituksen vastaan. Huolehdi, että etäisyys asiakkaaseen säilyy vähintään noin kahdessa metrissä, jotta pysytte molemmat turvassa tartunnalta.

Huolehdi tietosuojasta. Älä kerro asiakkaan tietoja ulkopuoliselle. Käsittele tietoja huolella ja tuhoa huolellisesti kaikki avustamiseen liittyvät tiedot.

Jos huolestut asiointiapua antaessasi jonkun ihmisen turvallisuudesta tai hyvinvoinnista, ilmoita huolestasi vapaaehtoistoiminnan koordinoijalle. Huoli voi liittyä esimerkiksi lasten huolenpitoon, kotiväkivaltaan, pakottamiseen tai painostamiseen. Jos huolestut iäkkään ihmisen tilanteesta, kerro huolesi vapaaehtoistoiminnan koordinoijalle. Hätätapauksessa soita hätänumeroon 112.

Monet kaupat ja apteekit toimittavat tarvittavia tavaroita kotiin. Apua tarvitsevan voi ohjata avun piiriin ja neuvoa tarvittaessa.

3. Ruoka-apu

Keskeisimmät ohjeet vapaaehtoisten toiminnalle ruoka-avussa:

- Vapaaehtoisen on oltava täysin terve.
- Hygieniasta tulee huolehtia.
- Pese kätesi saippualla ennen kotoa lähtöä ja heti kotiin palattuasi. Jos mahdollista, ota käsidesiä mukaasi.
- Älä koskettele kasvojasi
- Yski hihaan ja käytä kertakäyttönenäliinoja.
- Jos mahdollista, käytä kertakäyttöhanskoja. https://www.ttl.fi/wp-content/uploads/2016/11/Malliratkaaisu_Kertakayttokasineiden_riisuminen.pdf

Hyviä ohjeita on koottu seuraaville verkkosivuille:

Kirkkopalvelut: <https://ruoka-apu.fi/>

Suomen Punainen Risti: <https://rednet.punainenristi.fi/korona2020>

Naapuriapu:

https://issuu.com/spek_ry/docs/n_in_annot_naapuriapua_turvallisemmin?fr=sODJkMTEsNjU1NTk

4. Keskusteluapu

Kirkon keskusteluavussa koulutetut vapaaehtoiset päivystävät puhelimessa, chatissa ja netissä. Uusia vapaaehtoisia otetaan mukaan koulutukseen säännöllisesti. Koulutuksessa opitaan päivystämään Kirkon keskusteluavussa ja paneudutaan kaikkiin tarpeellisiin käytännön kysymyksiin. Jos haluat mukaan koulutukseen, ota yhteyttä lähimpään Kirkon keskusteluavun paikalliseen toiminnanjohtajaan. Yhteystiedot löytyvät osoitteesta: <https://kirkonkeskusteluapua.fi/paivystajaksi/>

Vaativissa tehtävissä toimivat vapaaehtoiset voivat saada työnohjausta. Poikkeusoloissa seurakuntien työntekijät antavat tehtävissä tarvittavaa tukea.

5. Vapaaehtoisten kiittäminen ja mahdolliset palkkiot

Vapaaehtoisten kiittäminen on tärkeää. Kiitoksen sanominen on helppoa, eikä vaadi sanojaltaan paljon. Kiittäminen ja positiivinen palaute vaikuttavat motivaatioon ja jaksamiseen.

Vapaaehtoistyö on palkatonta, ja sitä tehdään jonkin yleishyödyllisen tavoitteen edistämiseksi. Verottajan tulkinnan mukaan pienen rahallisen korvauksen voi ottaa vastaan (esim. naapuria autettaessa), kunhan se ei tapahdu säännöllisesti eikä korvauksesta ole etukäteen sovittu. Raja sallittujen ja kiellettyjen korvausten välillä on kuitenkin häilyvä. Palkkion ottamisesta on hyvä keskustella tapauskohtaisesti seurakunnan työntekijän / vapaaehtoistoiminnan koordinoijan kanssa.

6. Vapaaehtoistoiminnan turvallisuus ja vakuuttaminen

Kustannusten korvaaminen kirkon vapaaehtoistoiminnassa

Oikeusministeriön mukaan kirkko ei ole yleishyödyllinen yhdistys vaan julkinen, joten yhdistysten kulukorvausohjeet eivät koske seurakuntia. **Seurakuntien matka- ja muut kulukorvaukset ovat verollista tuloa vapaaehtoiselle.**

Verohallinnon ohjeen mukaan vapaaehtoistyön tulee olla luonteeltaan tilapäistä, eikä tehtävä voi edellyttää erityistä ammattitaitoa.

Työtön työnhakija voi osallistua palkattomaan vapaaehtois- ja talkootyöhön vastaavalla tavalla kuin esimerkiksi työssä käyvä henkilö. Työtön ei siis menetä työttömyysetuutta, jos osallistuu tavanomaiseen palkattomaan vapaaehtoistyöhön tai talkootyöhön.

Naapuriapu ja talkootyö eivät ole veronalaista toimintaa. Naapurin auttaminen koronan aikana on luonnollista, kunhan pitää mielessä turvavälin ja huolehtii hygieniasta. Kestitystä talkoissa ei katsota verotettavaksi tuloksi. Vapaaehtoistoimintaan osallistuvalla voi siis tarjota aterian.

Vapaaehtoisen vakuuttaminen

Seurakunnan vapaaehtoiset tulee vakuuttaa ryhmätapaturmavakuutuksella. Lisäksi tulee tarkistaa, onko vapaaehtoiset liitetty seurakunnan toiminnan vastuuvakuutuksen piiriin. Yleensä toiminnassa sattuneissa tapaturmissa ja vahingoissa ovat etusijalla toimijoiden omat henki-, vapaa-ajan tapaturma- sekä kotivakuutukset.

Työturvallisuuslaki (23.8.2002/738) <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2002/20020738>

Vapaaehtoistyötä organisoivan tahon on huolehdittava siitä, että vapaaehtoisen turvallisuus tai terveys ei vaarannu vapaaehtoistyössä. Vapaaehtoisen on noudatettava vapaaehtoistyötä ja työpaikkaa koskevia turvallisuusohjeita sekä käytettävä suojaimia ja apuvälineitä, jotka hänelle on annettu ja perehdytetty käyttämään.

Pelastuslaki www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110379

Vapaaehtoista koskee pelastuslaki, joka velvoittaa jokaisen omassa toiminnassaan ottamaan huomioon huolellisuusvelvoitteen (4§) sekä yleisen toimintavelvollisuuden (3§). Eli kukaan ei saa omalla toiminnallaan aiheuttaa itselleen tai toiselle vaaratilannetta ja jokaisen on vaaratilanteen havaitessaan ilmoitettava siitä vaarassa oleville, tehtävä tarpeellinen hätäilmoitus ja ryhdyttävä tarpeen vaatiessa pelastustoimiin.

Tietosuojalaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181050>

Seurakunnan vapaaehtoistoiminnassa tulee noudattaa EU:n yleistä tietosuojasetusta:

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/HTML/?uri=CELEX:32016R0679&from=FI>,

Tietosuoja-asetusta täsmentää ja täydentää 1.1.2019 voimaan tullut kansallinen tietosuojalaki
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20181050>.

Laki on määritetty suojelemaan kuluttajan yksityisyyttä ja velvoittamaan rekisterinpitäjät läpinäkyvyyteen liittyen tietojen käyttöön ja säilytykseen. Lakia sovelletaan henkilötietojen automaattiseen käsittelyyn. Myös muuhun henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan tätä lakia silloin, kun henkilötiedot muodostavat tai niiden on tarkoitus muodostaa henkilörekisteri tai sen osa.

Jokainen lomaketietoja keräävä sivusto/yritys on veloitettu julkisesti ilmoittamaan kerättyjen tietojen käyttötarkoitus ja säilytystapa.

7. Linkkejä muiden toimijoiden ohjeisiin

Kirkon omien ohjeiden lisäksi liitymme korona tilanteen ohjeistuksessa Suomen lakiin, THL:n ohjeisiin ja soveltuvien osin muiden yhteistyökumppaneiden ohjeisiin.

www.thl.fi

www.evl/korona.fi

www.finlex.fi

<http://www.kansalaisareena.fi/ka2016/wp-content/uploads/2020/03/asiointi-korona-1.pdf>

http://www.kansalaisareena.fi/Vapaaehtoistyyhohon_liittyvat_lait_suomessa_VETY_verkko.pdf

<https://www.suomi.fi/kansalaiselle/oikeudet-ja-velvollisuudet/perusoikeudet-ja-vaikuttaminen/opas/vapaaehtoistyh>

<https://oikeusministerio.fi/kansalaisyhteiskunta-ja-vapaaehtoistoiminta>

<https://hyvatyo.ttl.fi/korona/ohje-tyontekijoille-u>